

عنوان مقاله:

شگردهای قصر در اشعار حافظ، معیار ساختار زبان و بلاغت فارسی

محل انتشار:

پژوهشنامه نقد ادبی و بلاغت، دوره 9، شماره 3 (سال: 1399)

تعداد صفحات اصل مقاله: 20

نویسندگان:

فرهاد کاکه رش - استادیار زبان و ادبیات فارسی، واحد مهاباد، دانشگاه آزاد اسلامی، مهاباد، ایران

حسین آریان - استادیار زبان و ادبیات فارسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

خلاصه مقاله:

تردید نیست در این که شاعران بزرگ ایرانی چون فردوسی، سعدی، حافظ، نظامی و... معمار، معیار، محک و حافظ زبان و هویت زبان و بلاغت فارسی هستند. یکی از این استونه‌های زبان و بلاغت فارسی، حافظ شیرازی است. شعر حافظ تاکنون از رویکردهای مختلف بررسی و تحلیل شده است. در این مکتوب سعی شده با بررسی ساختار زبانی حصر ایجادشده در کلام حافظ دریابیم که در زبان فارسی چه روش‌هایی برای ایجاد حصر در کلام وجود دارد که از دیدگاه زیبایی‌شناسی هنر و علم بلاغت و همچنین معنی‌شناسی کاربردی قابل توجه باشد. به این منظور ضمن استخراج و دسته‌بندی موارد حصر و ارائه قوانین قابل تعمیم، به هنر و لطف سخن حافظ در بهره‌گیری از این ترفند زبانی نیز اشاره شده است. اشارات قصر در زبان فارسی بیشتر با معیار بلاغت قصر در زبان عربی، بدون توجه به ساختار خاص زبان فارسی بوده است درحالی‌که اساسا ساختاری متفاوت در برجسته سازی کلام دارند. ضمن این‌که موارد دیگری نیز وجود دارد که موردتوجه قرار نگرفته است. در این پژوهش که به روش توصیفی و تحلیلی وهم کمی و کیفی صورت گرفته است با هدف دستیابی به معیارها و موازینی برای تحلیل متون ادب فارسی از دیدگاه علم معانی شکل گرفته است. لذا سعی شده ضمن بررسی چگونگی تطبیق اصول موجود در این علم با ساختار زبان فارسی از طریق تجزیه و تحلیل داده‌ها، الگویی نیز برای سنجش کلام هنری از این دیدگاه ارائه شود. به این منظور پس از مطالعه و نقد و بررسی غزلیات حافظ در این زمینه و تجزیه و تحلیل ساختار نحوی- بلاغی گزیده‌ای از اشعارش، سامان داده شده است؛ ضمن استخراج و دسته‌بندی موارد حصر و ارائه قوانین قابل تعمیم به عنوان معیار ساختار زبان و بلاغت فارسی، به هنر و لطف سخن حافظ در بهره‌گیری از این ترفند زبانی نیز اشاره شده است. حافظ از واژه‌های حصر هم پیوسته استفاده می‌کند. هرچند ممکن است از دیدگاه نقد ادبی عادی تر و کم اهمیت تر تلقی شود، اما ادبیات که عرصه فرا هنجاری‌ها و گریز از هنجارهاست، سخن شناس و استادی همچون حافظ حتی از این الگو نیز به شیوه‌ای بهره گرفته که از لطف کلام کاسته نشده است.

کلمات کلیدی:

حافظ، زبان فارسی، معانی، قصر، بلاغت، برجسته سازی، هنجارشکنی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1211718>

